

УДК 327(438:477):070.421(44)“Kultura”Є.Ґедройць

ПОГЛЯДИ ЄЖИ ҐЕДРОЙЦЯ НА ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ПРИМИРЕННЯ

Марія СЕНИЧ

Фонд Віктора Пінчука
вул. Шовковична, 42–44, Київ, 01601, e-mail: senycz@mail.ru
Стипендіальна програма “Завтра.UA”

У повідомленні розглядаються основні етапи політичної діяльності редактора паризької “Kultury” Єжи Ґедройця, спрямованої на досягнення польсько-українського примирення, та її впливу на формування відносин Польщі з незалежною Україною.

Ключові слова: польсько-українське примирення, Єжи Ґедройць, “Kultura”, Центрально-Східна Європа.

Польсько-українське примирення другої половини ХХ ст. є важливим прикладом позитивного розв'язання складного міжнаціонального конфлікту. Втрата незалежності та встановлення тоталітарного режиму у Центрально-Східній Європі (ЦСЄ) після Другої світової війни послужили стимулом для переоцінки балансу міжнаціональних відносин. У другій половині ХХ ст. політичні еліти польського й українського народів прийшли до усвідомлення необхідності міжнаціонального примирення й співпраці. Таке переконання значною мірою сформувалося під ідейним впливом польської еміграції на Заході, насамперед середовища паризького часопису “Kultura” на чолі з редактором Єжи Ґедройцем (1906–2000). Здійснивши переоцінку історичного минулого, Є.Ґедройць та його однодумці дійшли висновку, що польсько-українська конфронтація й протистояння призвели до втрати незалежності обох держав. Міжнаціональні антагонізми й стереотипи використовувалися тоталітарним режимом для формування образу ворога та, відповідно, зміцнення свого панування. Тому передумовою успіху боротьби за незалежність і демократичні перетворення вважалося досягнення міжнаціонального примирення та координація спільної антитоталітарної боротьби. Згідно з цією парадигмою, польсько-українське зближення є запорукою стримування спроб нової російської експансії у ЦСЄ та гарантії безпеки іншим народам регіону.

Незважаючи на свою важливість, проблема польсько-українського примирення стала предметом досліджень істориків і політологів відносно недавно. Опубліковано кілька збірників документів, які стосуються польсько-українського порозуміння¹.

¹ Jerzy Giedroyc – Emigracja ukraińska. Listy 1950–1982 / Wybrała, wstępem i przepisami opatrzyła Bogumiła Berdychowska. Listy autorów ukraińskich przełożyła Ola Hnatiuk / Warszawa, 2004. Archiwum Kultury. T.8; Простір свободи. Україна на шпальтах паризької “Культури”/ Видання підготувала Б.Бердиховська. Київ, 2005; Wizja Polski na łamach “Kultury” 1947–1976. Lublin, 1999. Cz.1; Wizja Polski na łamach “Kultury” 1947–1976. Lublin, 1999. Cz.2.

Привертають увагу праці А.Фрішке², Б.Бердиховської³, А.С.Ковальчика⁴, М.С.Волянського⁵, К.Помяна⁶, Б.Торунчик⁷, Габельського⁸, М.Жебровського⁹, О.Гнатюк¹⁰, М.Геника¹¹, М.Гроховської¹², М.Птасінської-Вуйчик¹³, Б.Бакули¹⁴ та Г.М.Гізи¹⁵, а також видані спогади Є.Гедройця¹⁶ та його українського співробітника Б.Осадчука¹⁷. На даний час відсутні комплексні дослідження політичної думки Є.Гедройця та діяльності колективу “Kultura”.

Основи концепції польської східної політики Є.Гедройця сформувалися на ґрунті пілсудчиківського напрямку політичної думки і пропагувалися на шпальтах часописів “Bunt Młodych” та “Polityka”, які виходили під його редакцією у міжвоєнний період (1931–1939). Програма “Buntu Młodych” зосереджувалася навколо ідеї прометеїзму та толерантної національної політики¹⁸.

Паризька “Kultura”, заснована після війни у 1947 р., розвивала політичну лінію попередніх видань Є.Гедройця в нових історичних і геополітичних умовах. Запропонована редактором концепція передбачала необхідність міжнародного примирення народів ЦСЄ, спільної боротьби за незалежність, подолання тоталітаризму та формування нової архітектури безпеки регіону. Процес польсько-українського примирення передбачав розв’язання таких основних проблем: української державності, питання кордонів, національних меншин та подолання міжнародних стереотипів.

Основу нової системи міжнародної безпеки ЦСЄ Є.Гедройць вбачав у створенні незалежної української держави, поява якої змінить не вигідний геополітичний устрій регіону, ослабить російський імперіалізм та сприятиме подоланню радянського поневолення і тоталітаризму. Є.Гедройць був ініціатором польсько-українського діалогу в еміграції. Редактор співпрацював з видатними українськими діячами, сприяючи своєю діяльністю розвитку українського національного руху. Серед його україн-

² Friszke A. Życie polityczne emigracji / Biblioteka “Więzi”. Warszawa, 1999.

³ Berdychowska B. Giedroyc i Ukraińcy // Jerzy Giedroyc – Emigracja ukraińska. Listy 1950–1982. Warszawa, 2004. Archiwum Kultury. T.8. S.5–54; Бердиховська Б. Україна в житті Єжи Гедройця і на сторінках паризької “Культури” // Простір свободи. Україна на шпальтах паризької “Культури”. Київ, 2005. С.9–33.

⁴ Kowalczyk A.S. Od Bukarestu do Laffitów. Jerzego Giedroycia rzeczpospolita epistoliarna. Sejny, 2006.

⁵ Wolański M.S. Europa Środkowo-Wschodnia w myśli politycznej emigracji polskiej 1945–1975. Wrocław, 1996.

⁶ Pomian K. W kręgu Giedroycia. Warszawa, 2000.

⁷ Toruńczyk B. Rozmowy w Maisons-Laffitte, 1981. Warszawa, 2006.

⁸ Habielski R. Dokąd nam iść wypada? Jerzy Giedroyc. Od “Buntu Młodych” do “Kultury”. Warszawa, 2006.

⁹ Żebrowski M. Dzieje sporu. “Kultura” w emigracyjnej debacie publicznej lat 1947–1956. Warszawa, 2007.

¹⁰ Гнатюк О. Польсько-український діалог: часопис Kultura та його спадщина (до сторіччя Єжи Гедройця). Львів – Київ, 2007.

¹¹ Genyk M.A. The Baltic – the Black Sea: Intermarium in the Conceptions of Regional Integration of East-Central Europe // Razem w Europie. Kaunas, 2006. P. 45–58; Геник М.А. Взаємовідносини Єжи Гедройця і української еміграції. [Рец.] Jerzy Giedroyc – Emigracja ukraińska. Listy 1950–1982. Warszawa, 2004. Archiwum Kultury. T. 8. 830 s. // Галичина. 2006–2007. № 12–13. С.458–461.

¹² Grochowska M. Jerzy Giedroyc Do Polski ze snu. Warszawa, 2009.

¹³ Ptasńska-Wójcik M. Z dziejów biblioteki Kultury. 1946–1966. Warszawa, 2006.

¹⁴ Бакула Б. Польща і Україна в діяльності “Kultury” // Сучасність. 1997. № 1. С.97–103.

¹⁵ Ostatnie lato w Maisons-Laffitte. Jerzy Giedroyc. Zofia Hertz. Henryk Giedroyc / Rozmawiała i opracowała H.M.Giza. Wrocław, 2007.

¹⁶ Giedroyc J. Autobiografia na cztery ręce / Opracował K.Pomian. Warszawa, 1999.

¹⁷ Polska i Ukraina. Rozmowy z Bohdanem Osadczukiem / Rozmowy przeprowadzili B.Kerski i A.S.Kowalczyk. Wrocław, 2008.

¹⁸ Giedroyc J. Autobiografia na cztery ręce. S.63, 65–66; Habielski R. Dokąd nam iść wypada? Jerzy Giedroyc. Od “Buntu Młodych” do “Kultury”. Warszawa, 2006. S.86.

ських співробітників були публіцист і політолог Богдан Осадчук, советолог Борис Левицький, історик Іван Лисяк-Рудницький, журналіст Іван Кедрин-Рудницький, редактор “Сучасності” Іван Кошелівець, есеїст Юрій Шерех-Шевельов, письменник Іван Багряний, поет Євген Маланюк та інші.

Із самого початку “Kultura” закликала польське суспільство до підтримки ідеї української державності і відмови від анексіоністських планів. Спершу, в період популярності ідеї федерації народів між трьома морями – Адріатичним, Балтійським і Чорним – “Kultura” виступала за надання українському народові права на участь у майбутній федеративній спільноті¹⁹. Пропагуючи на шпальтах часопису створення Федерації Центрально-Східної Європи, публіцист Юзеф Лободовський пропонував надати Східній Галичині статус польсько-українського кондомініуму. Спільне управління повинно було б здійснюватися на засадах повної рівноправності населення та збереження однакових форм зв'язку з Києвом і Варшавою. Тоді, на думку Ю.Лободовського, ця земля, замість бути прірвою, мала шанс стати мостом між двома народами.

Пізніше Є.Ґедройць відмовився від федералістських концепцій як нової форми польського імперіалізму, оскільки вони сприймалися з недовірою сусідніми народами.

Вагомим внеском у справу польсько-українського примирення стало ініційоване Є.Ґедройцем видання у 1959 р. антології української літератури 20–30-х років “Розстріляне відродження”. Редактор спонукав літературознавця Юрія Лавріненка підготувати антологію української радянської літератури, запропонувавши заголовок, який згодом став назвою цієї трагічної епохи. За словами радника з питань культури й науки Посольства РП в Україні Олександри Гнатюк, антологія впродовж десятиліть була єдиним джерелом знання про іншу, відмінну від сталінської, версію історії літератури в советській Україні, вона ж заклала передумови виникнення руху шістдесятників²⁰. Є.Ґедройць сприяв популяризації української літератури: він видав антологію творчості шістдесятників, часто публікував у “Kulturze” переклади українських письменників й поетів.

Великий вплив на розробку теоретичних основ трансформаційних процесів мала концепція УЛБ (Україна–Литва–Білорусь), запропонована видатним публіцистом Юліушем Мєрошевським у 1974 р. Ця концепція передбачала пріоритетне значення змін на землях трьох східних сусідів Польщі для перетворень у всьому макрорегіоні. На думку Ю.Мєрошевського, російсько-польське суперництво на просторі УЛБ прирікало Польщу на імперіалізм чи на становище сателіта. Панування на цій території забезпечувало великодержавний статус обом країнам. З огляду на це, Ю.Мєрошевський закликав Росію і Польщу відмовитися від своїх імперських амбіцій. На думку публіциста, для утвердження у Східній Європі миру і свободи необхідно позбутися і російського, і польського імперіалізму. Тільки неімперіалістична Росія і неімперіалістична Польща можуть досягти домовленостей і впорядкувати свої відносини, надавши право на самовизначення народам регіону УЛБ²¹. “Ідея самовизначення і свободи для братніх народів, що відокремлюють нас від Росії, з одночасним щирим зреченням будь-яких імперіалістичних планів, до яких треба віднести сподівання на домовленості з Москвою над головами і коштом цих народів – така програма могла би повернути польській незалежницькій політиці високий моральний мотив”, – писав Ю.Мєрошевський²².

¹⁹ Непорозуміння чи дешевий патріотизм? Заувага редакції // Простір свободи. Україна на шпальтах паризької “Культури”/ Видання підготувала Б.Бердиховська. Київ, 2005. С.161.

²⁰ Гнатюк О. Польсько-український діалог: часопис Kultura та його спадщина. С.11–15.

²¹ Mieroszewski J. Rosyjski “kompleks polski” i obszar ULB // Wizja Polski na łamach “Kultury” 1947–1976. Lublin, 1999. Cz.2. S.277–288.

Важливою подією в процесі польсько-українського примирення стало організоване Є.Гедройцем у 1977 р. підписання “Декларації в українській справі”, в якій представники польської, російської, чеської й угорської еміграції заявили про пріоритетність відновлення української державності для справи визволення решти країн комуністичного табору. У декларації стверджувалось, що в імперській структурі СРСР існувало два рівні залежності: статус “обмеженої суверенності” у так званих народних демократіях Центрально-Східної Європи та статус повної несuverенності у народів, включених до складу Радянського Союзу. “Перші з них перебувають у процесі советизації, але все ще не є русифікованими. Другі советизовані та з кожним роком щораз інтенсивніше русифіковані”. Декларація заявляла, що долі одних і других тісно пов’язані, і не буде по-справжньому вільних поляків, чехів і угорців без вільних українців, білорусів, литовців і росіян. “Без росіян, вільних від імперських амбіцій, які розвиватимуть своє власне національне життя та поважатимуть право інших народів на самовизначення”²³.

Надзвичайно складною проблемою польсько-українських відносин було питання кордонів. Розходження у питанні повоєнних кордонів стали основною причиною безрезультатності польсько-українських міжурядових переговорів в еміграції у 1947–1948 рр. Ініціатива порозуміння у цьому питанні перейшла до громадських організацій, які пропонували різні шляхи розв’язання двостороннього територіального спору. На початку 1950-х років колектив “Kultura” виступив за федералістський спосіб вирішення проблеми: створення федерації країн Центрально-Східної Європи, в якій міждержавні кордони були б зведені до адміністративних меж. Згаданий проект Ю.Лободовського передбачав вирішення питання кордонів шляхом створення польсько-українського кондомініуму на території Східної Галичини. На думку автора, багатовіковий процес етнічної і культурної інтеграції на цих землях зумовив неможливість проведення в ХХ ст. чіткого польсько-українського кордону, який, за афористичним висловом, проходив би “через подружнє ложе”²⁴.

У 1952 р. “Kultura” вперше проголосила принцип непорушності повоєнних кордонів. Є.Гедройць опублікував у журналі лист о.Юзефа Маєвського із закликом відмовитися від польських претензій на Львів і Вільнюс. Автор писав: “Так само як ми, поляки, маємо право на Вроцлав, Щецин і Гданськ, так і литовці слушно домагаються Вільна, а українці Львова [...] Нехай литовці, чия доля складається ще тяжче, ніж наша, радіють зі свого Вільна, а у Львові хай майорить синьо-жовтий прапор”²⁵.

Позицію “Kultura” піддала гострій критиці польська еміграція, яка наполягала на поверненні до лінії східного кордону 1939 р. Вирішення проблеми значно ускладнював суб’єктивний фактор. Східні окраїни були колискою польського національного руху, чимало представників літературних і політичних еліт Польщі походило саме звідти. Для багатьох емігрантів – вихідців з “кресів” – віддати східні землі означало втратити місце, де вони народилися й вирости²⁶. Однак така політика виявилася слушною у далекосяжній перспективі. Міжнаціональна ворожнеча та територіальні претензії сприяли збереженню радянського панування, відсували перспективи визволення народів ЦСЄ на неозначений час і послабляли позиції Польщі в регіоні.

²² *Мерошевський Ю.* Російський “польський комплекс” та простір УЛБ // Простір свободи. Україна на шпальтах паризької “Культури” / Видання підготувала Б.Бердиховська. Київ, 2005. С.209.

²³ Deklaracja w sprawie ukraińskiej // Kultura. 1977. № 5. S.50–52.

²⁴ *Lobodowski J.* Przeciwi upiorom przeszłości // Kultura. 1952. № 2–3. S.53.

²⁵ *Маєвський Ю.З.* Лист до редакції // Простір свободи. Україна на шпальтах паризької “Культури” / Видання підготувала Б.Бердиховська. Київ, 2005. С.158.

²⁶ Это вселяет надежду / Беседу с главным редактором журнала “Культура” Ежи Гедройцем ведет Н.Горбаневская // Континент. Москва. 1991. № 68. С.378.

Міжнародне порозуміння уможливило створення спільного фронту народів ЦСЄ з метою ідеологічної боротьби з радянським тоталітаризмом.

Наприкінці 1970-х років на питання про найважливіші його здобутки Є.Ґедройць на перше місце поставив видання книг, які “стали в краю одним з чинників кристалізації національного, політичного і культурного опозиційного руху”. На друге місце редактор поставив переконання польського суспільства у необхідності нормалізації відносин зі східними сусідами, навіть ціною відмови від Львова і Вільнюса²⁷.

Після Гельсінської конференції 1975 р. поглибилась співпраця між еміграційними середовищами країн Центрально-Східної Європи. Вважалося, що гельсінські домовленості закріплювали *status quo* Москви в регіоні і перекреслювали надію народів ЦСЄ на захист Заходом їхніх інтересів. Оскільки ставку на Америку і Захід було поховано, залишався “розрахунок на процеси змін в СРСР, на рух опору в метрополії і в колоніях останньої імперії світу та в прикутих до неї державах з “обмеженою суверенністю”, розрахунок, який багато років визначав лінію дій “Kultury”.

Після Гельсінської конференції активізувалася діяльність опозиційних рухів у ЦСЄ та Радянському Союзі. Їхня ідеологія відображала основні положення концепції Є.Ґедройця стосовно міжнародного примирення, спільності визвольної боротьби і створення нової системи безпеки. Польські опозиційні сили – “Солідарність”, Польське Незалежницьке Порозуміння, Конфедерація Незалежної Польщі, Ліберально-демократична партія “Незалежність” – висловлювалися за необхідність поборювання ксенофобії і шовінізму у власному народі та підтримку незалежницьких прагнень українців. Протягом 1980-х років відбувалося налагодження контактів польської опозиції з українською та двостороннє узгодження питань кордонів, національних меншин, антитоталітарної боротьби. Важливий здобуток польсько-українських контактів – підписання у 1987 р. в Парижі діями опозиції Є.Таргальським (Ю.Дарським) і В.Малиновичем декларації про непорушність існуючого польсько-українського кордону. Важливим етапом переходу ініціативи міжнародного примирення від еміграційних до опозиційних середовищ стала 1990 р. зустріч українських і польських парламентарів у Яблонній, на якій були обговорені питання взаємозближення та гарантування прав національних меншин²⁸. Є.Ґедройць надіслав звернення до учасників конференції з закликом опрацювати нову концепцію двосторонніх відносин.

Діяльність “Kultury” сприяла зростанню інтересу польської громадськості до української тематики. Опозиційні видання – “Krytyka”, “Obóz”, “Nowa Koalicja”, “Spotkania”, “Międzymorze”, “ABC”, “Dialogi. Biuletyn Polsko-Ukraiński” – порушували низку складних питань українсько-польських взаємин ХХ ст.²⁹ Зміни у ставленні польського суспільства до східних сусідів значною мірою відбулися під впливом книги Б.Скарадзінського “Білоруси, литовці, українці – вороги чи брати”, яка мала сім перевидань і була перекладена українською мовою³⁰.

Коли Польща стала вільною державою, Є.Ґедройць закликав до підтримки українського незалежницького руху та негайного визнання проголошеної української держави³¹. На думку Є.Ґедройця, поява незалежної України – буферної держави між

²⁷ Wywiad “Biuletynu Informacyjnego” KSS “KOR” z Jerzym Giedroyciem // Dziennik Polski. 1979. 25 października.

²⁸ Потічний П. Зустріч українських і польських парламентарів // Сучасність. 1990. № 9. С.125–126.

²⁹ Бердиховська Б. Україна в житті Єжи Ґедройця та на шпальтах “Культури” // Простір свободи. С.31.

³⁰ Зашикліяк Л.О., Крикун М.Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів, 2002. С.669.

³¹ Zmienić krwiobieg / Z Redaktorem Jerzym Giedroyciem rozmawia M.Wademann // Czas Kultury. 1991. №3/4. S.4; O kraju i emigracji / Z Jerzym Giedroyciem redaktorem “Kultury” rozmawiała E. Sułkowska-Bierezin // Tygodnik Polski. 1990. 30 czerwca. S.4; Jerzy Giedroyc i dorobek paryskiej “Kultury” // Nowe książki. 1991. №8. S.12.

Росією і Польщею – мала б першочергове значення для зміцнення безпеки Речіпосполитої та інших країн регіону³². Тому Польща повинна була докласти максимум зусиль для збереження суверенітету України. Редактор “Kultury” стверджував: якщо б Київ повернувся до сфери впливу Москви, Річпосполита надалі межувала б із великою імперською Росією³³.

Проголошення Україною незалежності, яке Польща підтримала першою, знаменувало новий етап у польсько-українських відносинах. Їхнім змістом повинно було стати примирення на двох рівнях – урядовому та суспільному. Першими кроками на шляху взаємозближення повинні були стати офіційні домовленості стосовно проблеми кордонів та національних меншин.

На думку Є.Гедройця, Польща мала запевнити Україну у відсутності претензій на Львів. “Немає жодної можливості повернення Львова до Польщі, як і не мають жодних шансів ті, хто хотів би приєднати Перемишль до України”, – висловлювався з цього приводу редактор³⁴.

Важливе місце у політичних концепціях Є.Гедройця займало розв’язання проблеми національних меншин. Політика у справі національних меншин, на думку Є.Гедройця, повинна полягати у забезпеченні можливостей для розвитку їхньої культурної самобутності. Необхідними кроками редактор вважав створення Бюро Національних справ при Раді Міністрів та заснування фонду для потреб національних меншин шляхом одноразового оподаткування мільярдерів Польщі у розмірі 10 відсотків від їхнього майна³⁵. На його думку, будь-які прояви шовінізму щодо національних меншин повинні суворо каратися³⁶.

Є.Гедройць переконував поляків і українців у необхідності виходу з глухого кута взаємної ненависті і обвинувачень стосовно колишніх кривд. Він запропонував видати “білу книгу” про операцію “Вісла” з метою розповісти всю правду про цей трагічний епізод в історії двох народів. На його думку, треба також подумати про відшкодування для лемків і допомогти розв’язати їхні проблеми³⁷. У 1990 р. Сенат Польщі прийняв спеціальну ухвалу у справі акції “Вісла” 1947 р., яка засуджувала дії польських комуністичних властей і висловлювала прагнення виправити, наскільки це можливо, заподіяні українцям кривди³⁸. Це було стимулом для активізації суспільно-культурної діяльності українців.

Є.Гедройць активно займався реалізацією своєї концепції. У публікаціях і численних інтерв’ю він критикував повільні темпи зближення і прорахунки польської східної політики, надавав поради у розв’язанні конкретних проблем. Редактор висував усе нові проекти співпраці між політичними і суспільними організаціями, науковцями, студентами. Важливими напрямками польсько-українського співробітництва редактор назвав культуру, науку, економіку, торгівлю, туризм. Є.Гедройць вважав, що вагому роль у польсько-українському зближенні могло б

³² Na przeciagu historii / Rozmowa z Jerzym Giedroyciem. Rozmawiał Z.Zaryczny // Dziennik zwiakowy. Chicago. 1991. 12–14 kwietnia; Zmienić krwiobieg. S.4; Te folwarki nazywają się Polska / Z Jerzym Giedroyciem rozmawiała E.Dobrowolna-Sadura // Trybuna. Warszawa. № 232. 1992. 3–4 października. S.3; Jerzy Giedroyc o polskich sprawach wschodnich // Dziennik Polski. 1992. 27 sierpnia. S.2; Nie wyprowadzam się z Polski / Z Jerzym Giedroyciem rozmawia A.Garlicki // Polityka. № 48 (1960). 1994. 26 listopada. S.17.

³³ Єжи Гедройць. Інтерв’ю / Розмовляв А.Моравські, переклав А.Кирчів // І. 2005. № 39. Україна як суб’єкт геополітичної гри. С.138.

³⁴ Te folwarki nazywają się Polska. S.3.

³⁵ Rogatko B. Jerzego Giedroycia program dla Polski // Gazeta Krakowska. № 48. 1992. 26 lutego.

³⁶ Jerzy Giedroyc. W poszukiwaniu dróg wyjścia // Głos Polski. 1991. 12 stycznia. S.7.

³⁷ Jestem pesymistą / Z Jerzym Giedroyciem rozmawia A.Garlicki // Polityka. 1991. № 42. 19 października.

³⁸ Senat o akcji “Wisła”. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 sierpnia 1990 r. // Gazeta Wyborcza. 1990. 7 sierpnia.

відіграти видання в Польщі антології української літератури³⁹ та створення філіалу Польської Академії Наук у Києві⁴⁰.

Ідеї Є.Гедройця мали значний вплив на формування східної політики Польщі, його неодноразово називали речником польсько-українського примирення. Завдяки довголітній праці Є.Гедройця, еміграційні кола, демократична опозиція, а згодом і уряди незалежної Польщі й України усвідомили необхідність міжнаціонального примирення⁴¹. Важливим кроком на шляху налагодження діалогу стала декларація українського і польського президентів “До порозуміння і єднання”, підписана у 1997 р.⁴² Сьогодні обидві держави активно співпрацюють в економічній, політичній, військовій і культурній галузях. Для України важливим є поглиблення співробітництва, підтримка і досвід Польщі на шляху інтеграції в євроатлантичні структури.

Таким чином, завдяки багаторічній діяльності Є.Гедройця і колективу паризької “Kultura” основним змістом польсько-українських відносин після Другої світової війни стали пошуки порозуміння, примирення та співпраці. Незважаючи на важкий міжнаціональних конфліктів, упереджень і стереотипів, двом народам вдалося досягти порозуміння стосовно питань кордонів та національних меншин. Міжнаціональне порозуміння уможливило координацію визвольної боротьби за національну незалежність поляків та українців. Ініційований Є.Гедройцем діалог про примирення між Польщею й Україною допоміг уникнути конфліктів за югославським зразком у період розпаду СРСР, унеможливив зовнішню інспірацію міжнаціональної конфронтації та посприяв демократичним трансформаціям у регіоні Центрально-Східної Європи.

JERZY GIEDROYC'S VIEWS ON POLISH-UKRAINIAN RECONCILIATION

Maria SENYCH

Victor Pinchuk Fund

42–44, Shovkovychna Str., Kyiv, 01601, e-mail: senycz@mail.ru.
Scholarship Program “Zavtra.UA”

The article investigates main stages of political activity of the editor of Parisian monthly “Kultura” Jerzy Giedroyc that sought to achieve Polish-Ukrainian Reconciliation and to its influence on forming of Poland’s relation with independent Ukraine.

Key words: Polish-Ukrainian reconciliation, Jerzy Giedroyc, “Kultura”, Eastern–Central Europe.

Стаття надійшла до редколегії 22.02.2010
Прийнята до друку 26.03.2010

³⁹ Bartowska L. Spotkanie z Jerzym Giedroycem // Nowy Dziennik – Przegląd Polski. 1994. 1 września. S.2.

⁴⁰ Opinie i niepokoje Jerzego Giedroycia / Rozmawiała K.Dobrowolska // Dziennik Bałtycki. Gdańsk. № 145. 1993. 26–27 listopada. S.1.

⁴¹ Zaskilniak L. Stosunki polsko-ukraińskie w XX wieku: analiza i interpretacja // Polska–Niemcy–Ukraina w Europie. Rzeszów, 1996. С.187–202.

⁴² Зашильняк Л.О., Крикун М.Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів, 2002. С.689.